

2020-12-17

Till

Utbildningsdepartementet

U2020/04703/GV

Idéburna skolors riksförbunds remissvar på promemorian En mer likvärdig och effektiv skoltillsyn

Idéburna skolors riksförbund (ISR) organiserar icke vinstutdelande fristående skolor och arbetar för att stärka möjligheterna för olika idéburna pedagogiska alternativ att bedriva förskola/skola inom det svenska utbildningsväsendet. ISR verkar för att försvara friskolereformens mångfaldssyfte och för en deltagande målstyrning där skolorna själva kan styra över hur verksamheten ska organiseras för att nå de nationella målen. På så vis främjas en reell pedagogisk mångfald, vilket är en förutsättning för en verklig valfrihet för elever och föräldrar.

Med idéburna skolor avses den definition som tagits fram av utredningen Idéburna aktörer i välfärden, SOU 2019:56

Sammanfattning av ISR:s synpunkter

7.3 ISR tillstyrker att även kommunala skolor ska kunna stängas genom verksamhetsförbud tills vidare om ett föreläggande enl. kap. 6 § 12 i skollagen inte följts och om missförhållandet är allvarligt.

7.4 ISR tillstyrker att även fortsättningsvis statliga åtgärder som krävs för att kunna åstadkomma rättelse ska kunna vidtas.

7.5 ISR tillstyrker att ett tillfälligt verksamhetsförbud kan tillämpas även om ett verksamhetsförbud tills vidare är sannolikt.

7.6 ISR tillstyrker att det inte bör införas ägar- och ledningsprövning av kommunala huvudmän.

8.2 ISR delar bedömningen att det inte finns skäl att ändra de krav som gäller i fråga om konstaterade brister för att de mest ingripande sanktionerna ska kunna tillgripas. Det innebär att det även framöver krävs att det är allvarligt missförhållande.

8.4 ISR tillstyrker förslaget att en ny grund för återkallelse av ett godkännande införs. Den nya grunden innebär att ett ingripande kan aktualiseras inom två år från ett föreläggande som gällt ett allvarligt missförhållande, även om föreläggandet följts, men om två ytterligare

förutsättningar är uppfyllda: Den ena förutsättningen är att huvudmannen har visat bristande förmåga eller vilja att fullgöra sina skyldigheter, den andra att ett allvarligt missförhållande i verksamheten ändå föreligger.

8.5 ISR tillstyrker förslaget att det ska anges i ett föreläggande om ett missförhållande bedöms som allvarligt för att öka tydligheten om följderna av fortsatta missförhållanden.

8.6 ISR delar bedömningen att det saknas skäl att införa en möjlighet för tillsynsmyndigheten att tillämpa de mest ingripande sanktionerna med omedelbar verkan.

8.7 ISR delar bedömningen att ett uppsåtligt ingivande av oriktiga uppgifter kan ligga till grund för den starkaste sanktionen.

9. ISR tillstyrker utredningens förslag och bedömning angående domstolsprövning.

ISR vill framföra följande synpunkter på promemorian

Idéburna skolors riksförbund delar uppfattningen att en likvärdig utbildning förutsätter en likvärdig tillsyn. Det är då logiskt att samma sanktionsmöjligheter som finns eller införs för fristående skolor även ska gälla kommunala skolor med allvarliga missförhållanden. I vissa fall kan det dock medföra alltför stora konsekvenser för elever om en kommunal skola stängs, t.ex. i mindre kommuner där det inte finns alternativa skolor för eleverna. Där bör då även fortsättningsvis staten kunna vidta åtgärder för att komma tillrätta med det allvarliga missförhållandet. ISR vill i detta sammanhang påpeka att det finns idéburna huvudmän som, tillsammans med olika aktörer i civilsamhället, har uttryckt intresse att i samverkan med kommunen ta över och driva skolor i utsatta områden. Genom att involvera personal och samverka med föräldrar, boende i området, lokala aktörer och myndigheter menar ISR att en ny och samhällsnyttig dynamik kan uppnås. Kanske skulle man här kunna studera hur andra länder arbetat med frågor om att lyfta skolor även om det alltid är svårt att överföra andras modeller. Ett exempel att titta på kunde t.ex. vara det amerikanska charter school-systemet. Sådana skolor är en slags blandform mellan en offentlig och fri skola som bygger på ett åtagande att driva en verksamhet med förväntan att det ska ge resultat. Inom andra välfärdsområden i Sverige har idéburet-offentligt partnerskap (IOP), växt fram som modell för hur det offentliga samhället kan samarbeta med tredje sektorns idéburna organisationer för att möta behov som annars inte tillgodoses. ISR hoppas att möjligheten till försöksverksamhet med nya former inte är över i svensk skola.

Utifrån den utveckling vi ser i många kommuner, där de stora skolbolagen växer och oligopolmarknader kan förväntas uppstå, ser ISR stora risker att dessa skolor istället säljs ut till högstbjudande, något som redan aviserats i minst en kommun.

ISR delar utredningens bedömning att det inte bör införas någon ägar- och ledningsprövning av den politiska ledningen i en kommun. En sådan prövning skulle inte vara förenlig med vårt demokratiska system som bygger på att valda politiker inte kan förväntas vara experter inom ett sakområde. Istället fungerar ansvarsutkrävande genom den demokratiska processen. Det är heller inte möjligt att underkänna en kommun från att driva skolor. Dock kan det ses som problematiskt om kompetensnivån hos den kommunala huvudmannen är låg i skoljuridiska frågor och att den enbart bygger på en kunnig skolchef som inte är formellt ansvarig.

ISR vill även utifrån denna promemorias förslag lyfta vikten av tydlighet och rättssäkerhet i Skolinspektionens bedömningar. Nyanserade inspektionsrapporter efterfrågas där det är tydligt om missförhållanden är allvarliga och kan ge den allvarligaste påföljden eller när de fel som påpekas är av en karaktär som är lätta att åtgärda eller inte är av den mest allvarliga karaktären. Idag framstår formuleringar i granskningsrapporter ofta som mycket skarpa även i fall där det rör sig om fel av mindre allvarlig art.

En tydlighet krävs särskilt kring vad bedömningen allvarligt missförhållande kan avse liksom hur flera missförhållanden tillsammans kan bli ett allvarligt missförhållande. Eftersom det handlar om allvarliga konsekvenser för såväl elever, personal och skola vid återkallande av tillstånd vill ISR ytterligare understryka vikten av rättssäkra bedömningar av Skolinspektionen där tolkningar av lagen görs transparenta och prövningsbara.

ISR vill i sammanhanget även lyfta ett nytt beteende som uppkommit då vissa privatägda skolor (och förskolor) nu köps och säljs på en marknad. Sådana köp förefaller ibland mera vara köp av ett organisationsnummer som är knutet till skolans tillstånd att driva skola medan den egentliga ledningen och styrningen av skolan sker inom en koncern som inte är skolans huvudman. Begreppet huvudman i skollagens mening blir i sådana fall något av en chimär.

För Idéburna skolors riksförbund

Håkan Wiclander

Ordförande

*Idéburna skolors
riksförbund*

Epost: info@ideburenskola.se
Hemsida: www.ideburenskola.se